

Nr 121.

Ankom till riksdagens kansli den 5 maj 1944 kl. 1 em.

*Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition an-
gående omorganisation av rättsmedicinalväsendet.*

(3:e avd.)

I propositionen nr 1 har Kungl. Maj:t under andra huvudtiteln (punkt 32) föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till Medikolegala besiktningar för budgetåret 1944/45 beräkna ett förslagsanslag av 70 000 kronor.

Därefter har Kungl. Maj:t i propositionen nr 223, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över justitiedepartementens ärenden för den 25 februari 1944, föreslagit riksdagen att dels godkänna av departementschefen förordad personalförteckning och avlöningsstat för statens rättsläkarstation i Stockholm, att gälla, personalförteckningen från och med den 1 januari 1945 och avlöningsstaten under budgetåret 1944/45, dels ock för nämnda budgetår under andra huvudtiteln anvisa till Statens rättsläkarstation i Stockholm: Avlöningar ett förslagsanslag av 40 000 kronor, till Statens rättsläkarstation i Stockholm: Omkostnader ett förslagsanslag av 5 000 kronor, till Statens rättsläkarstation i Stockholm: Inredning och utrustning ett reservationsanslag av 20 000 kronor samt till Medikolegala besiktningar ett förslagsanslag av 60 000 kronor.

Frågan om rättsmedicinalväsendets organisation har under de senaste 40 åren upprepade gånger varit föremål för ingående utredningar utan att desamma lett till resultat. Genom beslut den 15 oktober 1937 uppdrog Kungl. Maj:t åt medicinalstyrelsens rättsmedicinska nämnd att verkställa förnyad utredning rörande rättsmedicinalväsendets ordnande samt till Kungl. Maj:t inkomma med det förslag, vartill utredningen kunde föranleda. Rättsmedicinska nämnden har med skrivelse den 24 februari 1943 överlämnat betänkande i ämnet (SOU 1943: 20).

Enligt gällande obduktionsstadga den 28 januari 1886 (nr 4) ankommer det på länsstyrelse eller domstol att besluta, huruvida rättsmedicinsk undersökning av död människas kropp (rättsmedicinsk obduktion) skall företagas. Då domstol fattar dylikt beslut, skall anmälan därom göras till vederbörande länsstyrelse, som har att meddela förordnande att verkställa obduktionen. Förordnandet skall lämnas vederbörande tjänsteläkare eller ock annan legitimerad läkare, som är villig mottaga förordnandet och av länsstyrelsen finnes besitta särskild skicklighet i avseende å förrättandet av

rättsmedicinska obduktioner. Kan någon upplysning om dödsorsaken förväntas genom rättskemisk undersökning av befintliga klädespersedlar, läkemedel eller andra föremål, skola de misstänkta föremålen översändas till medicinalstyrelsen, som genom sitt rättskemiska laboratorium låter verkställa undersökningen. Över obduktion och rättskemisk undersökning avgives utlåtande av vederbörande läkare.

I samband med undersökning i brottmål kan läkare förordnas att verkställa rättsmedicinsk undersökning av levande person samt besiktning av lik. Närmare anvisningar angående vad som bör iakttagas vid rättsmedicinsk och rättskemisk undersökning ävensom angående tillhandahållande av obduktionslokal äro meddelade i författningsväg.

I allmänna läkarinstruktionen föreskrives, att provinsialläkare och extra provinsialläkare samt stads-, köpings- och municipalläkare ha att var inom sitt distrikt efter förordnande verkställa rättsmedicinska undersökningar av död människas kropp. Enligt gällande provinsialläkartaxa utgår ersättning för dylika rättsmedicinska undersökningar med 40 kronor. Därest i rättsmedicin specialutbildad läkare förrättar obduktion, äger länsstyrelsen utanordna högre arvode än det som utgår till tjänsteläkare, dock högst med 100 kronor.

Genom möjligheten att medgiva högre arvode för specialutbildad läkare har utrymme beretts för tillskapande av en frivillig rättsobducentorganisation vid sidan av den officiella. En dylik frivillig organisation har även efter hand uppkommit och har för närvarande uppnått en relativt stor omfattning. En koncentration av obduktionsverksamheten har sålunda sedan en del år tillbaka ägt rum till vetenskapliga institutioner i Stockholm, Uppsala och Lund samt till lasarett i Göteborg, Västerås och Umeå.

Över de rättsmedicinska obduktionerna ävensom över de av tjänsteläkarna utförda rättsmedicinska undersökningarna av levande personer utövas central kontroll av medicinalstyrelsen genom dess medicinalbyrå och rättsmedicinska nämnd.

Rättsmedicinska nämnden, som ansett sig kunna konstatera ett flertal avsevärda brister i rättsmedicinalväsendet, har framlagt förslag till reformer på ifrågavarande område. Såsom primärt krav uppställes, att de läkare, som skola handhava obduktionsverksamheten, skola äga speciell utbildning i rättsmedicin samt beredas möjlighet att förvärva och upprätthålla fullgod yrkeskicklighet. Rättsmedicinalväsendet föreslås skola i huvudsak vila på en statlig organisation. Riket skulle uppdelas i fyra rättsläkardistrikt och fyra rättsobducentdistrikt, vart och ett med den omfattning och station, respektive centralanstalt, som framgår av en i propositionen på s. 11 och 12 återgiven sammanställning.

För varje rättsläkardistrikt skulle finnas en rättsläkare, som skulle vara föreståndare för rättsläkarstationen inom distriktet, samt för varje rättsobducentdistrikt en rättsobducent, som skulle vara föreståndare för rättsobducentstationen inom distriktet. Rättsläkarbefattningarna i Stockholm, Uppsala och Lund skulle vara förenade med vederbörande professors- eller

lärarbefattning vid den akademiska institution, dit rättsläkarstationen skulle vara förlagd, medan rättsläkarbefattningen i Göteborg och samtliga rättsobducentbefattningar skulle förenas med tjänster som läkare vid patologiska avdelningar vid respektive sjukhus. Med hänsyn till sistnämnda förhållande erfordras, att överenskommelser i sådant hänseende träffas mellan å ena sidan staten och å andra sidan vederbörande sjukhushuvudmän.

Förutom föreståndarna erfordras enligt nämnden vid de olika rättsläkar- och rättsobducentstationerna dels viss annan läkarpersonal dels ock teknisk biträdes-, vaktmästar- och städningpersonal.

I fråga om de särskilda kompetensfordringarna för den vid stationerna anställda läkarpersonalen har nämnden till en början konstaterat, att för innehavarna av rättsläkartjänsterna i Stockholm, Lund och Uppsala, vilka skola förenas med akademiska befattningar, icke krävas några särskilda kompetensvillkor. Beträffande rättsläkartjänsten i Göteborg däremot finner nämnden ofrånkomligt, att speciella behörighetsvillkor uppställas, som garantera, att denna rättsläkares kompetens icke avsevärt understiger de övriga rättsläkarnas, innebärande minst sex års specialtjänstgöring efter examen jämte ådagalagd vetenskaplig skicklighet. Samma behörighetsvillkor anses böra gälla för de biträdande rättsläkarna i Stockholm.

Jämväl beträffande rättsobducenttjänsterna, vilka äro avsedda att förenas med befattning som lasarettsläkare vid patologisk eller patologisk-bakteriologisk avdelning vid lasarett, föreslår nämnden särskilda kompetensvillkor, som innefatta minst fyra års specialtjänstgöring efter examen.

Samtliga vid stationerna anställda läkare förutsättas skola vid sidan av sin lön eller sitt fasta arvode äga uppbara ersättning för varje förrättning enligt särskild taxa.

Taxeförslaget innebär beträffande rättsmedicinska obduktioner en ökning med 20 kronor per förrättning samt beträffande undersökningar å levande personer i stort sett en fördubbling av nu utgående ersättningar enligt provinsialläkartaxan. Sammanlagda taxeersättningen till den vid rättsläkar- och rättsobducentstationerna anställda läkarpersonalen beräknas uppgå till omkring (33 000 + 34 500) 67 500 kronor.

Nämnden har jämväl framhållit, att ett genomförande av förslaget stöter på relativt betydande svårigheter. Förslaget förutsätter sålunda, att avtal i ämnet träffas mellan staten å ena samt sjukhusens huvudmän å andra sidan. Härtill kommer att vid flera av sjukhusen krävas utbyggnad och nyinredningar, varför man får räkna med att en avsevärd tid kommer att förflyta, innan organisationen i dess helhet kan träda i verksamhet. En ytterligare svårighet för genomförandet av omorganisationen ligger enligt nämnden däri, att i landet för närvarande knappast finnes tillräckligt antal rättsmedicinskt specialutbildade läkare för bestridande av de till inrättande föreslagna tjänsterna.

I anslutning härtill har nämnden ansett sig böra framlägga förslag till provisorisk organisation att gälla tills den definitiva organisationen kan genomföras.

Beträffande anordningarna för den medicinska undervisningen vid karolinska institutet har nämnden bland annat anfört följande.

Å denna institution råder fortfarande den ordningen, att vederbörande professor i rätts- och statsmedicin för undervisningen nästan fullständigt saknar eget rättsmedicinskt sektionsmaterial och är hänvisad till att i bokstavig mening låna sådant från annat håll. Det för undervisningens bedrivande nödvändiga sektionsmaterial måste till huvudsaklig del lånas från andre stadsläkaren. Såsom vårt rättsmedicinalväsende nu är organiserat, är det nämligen andre stadsläkaren och icke den rättsmedicinska institutionens läkare, som det åligger att utföra de rättsmedicinska obduktionerna i Stockholm. Å de lånade obduktionsfallen får professorn i rätts- och statsmedicin eller under hans ledning tjänstgörande medicine kandidater i andre stadsläkarens närvaro företaga det tekniska utförandet av obduktionerna, varefter andre stadsläkaren till vederbörande myndighet avgiver föreskrivna utlåtanden och intyg samt i övrigt omhänderhar den rättsmedicinska utredningen av fallen.

I fortsättningen har nämnden yttrat, att med denna föräldrade och ytterligt otillfredställande organisation ingen garanti finnes för att staden, när nuvarande andre stadsläkaren år 1943 inträder i pensionsåldern, kan besätta hans plats med en inom rättsmedicinen tillnärmelsevis lika högt kvalificerad läkare som denne eller ens med en läkare, som på ett godtagbart sätt kan bestrida den rättsmedicinska verksamheten.

Nämnden har uppskattat de totala årsutgifterna (merkostnaderna) för förslaget genomförande till 275 200 kronor, vartill komma engångskostnader för dels ny- och tillbyggnader, vilka för närvarande icke kunna beräknas, dels ock inredning och utrustning av stationslokalerna, beräknade till 115 000 kronor.

Betänkandet har varit föremål för sedvanlig remissbehandling, varvid *utlåtanden* avgivits av justitiekanslersämbetet, rikets hovrätter, processlagberedningen, universitetskanslern efter hörande av de medicinska fakulteterna i Uppsala och Lund samt karolinska institutets lärarkollegium, statskontoret, allmänna lönenämnden, statens kriminaltekniska anstalt, överståthållarämbetet efter hörande av stadsfullmäktige i Stockholm samt poliskammaren och andre stadsläkaren därstädes, länsstyrelserna i samtliga län efter hörande av vederbörande landstings förvaltningsutskott, stadsfullmäktige i Göteborg, Malmö och Norrköping, vederbörande förste provinsialläkare och stadsläkare samt landsfogde, ävensom Stockholms rådhusrätt. Härjämte hava yttranden inkommit från följande sammanslutningar, nämligen svenska landstingsförbundet, svenska stadsförbundet, Sveriges läkarförbund, förste provinsialläkarnas förening, svenska provinsialläkarnas förening, svenska stadsläkarnas förening, föreningen Sveriges landsfogdar, föreningen Sveriges stadsfiskaler samt föreningen Sveriges landsfiskaler.

Vid remissbehandlingen har praktiskt taget fullständig enighet framträtt rörande behovet av en koncentration av den mera krävande rättsmedicinska undersökningsverksamheten. Det förslag till omorganisation av rättsmedicinalväsendet i sådan riktning, som framlagts av rättsmedicinska nämnden,

har också i princip tillstyrkts eller lämnats utan erinran av det stora flertalet hörda myndigheter och sammanslutningar.

I en del yttranden hava framförts betänkligheter eller erinringar av principiell eller allmän innebörd mot det föreliggande organisationsförslaget. I vissa fall hava dessa erinringar tillmätts sådan betydelse, att de föranlett ett avstyrkande av förslaget eller yrkande på förnyad utredning.

Svenska landstingsförbundet erinrar om att förbundet vid två tidigare tillfällen, nämligen åren 1922 och 1929, i yttranden över då föreliggande förslag till rättsmedicinalväsendets omorganisation uttalat betänkligheter mot en kombination av rättsobducenttjänst med lasarettsläkarbefattning vid patologisk avdelning med hänsyn till den konkurrens mellan stat och landsting om läkarens arbetskraft, som anordningen komme att medföra. Härefter anför förbundet följande.

När förbundet nu går att granska det föreliggande förslaget, som också bygger på en förening av rättsobducent- och sjukhuspatologbefattningarna, kan det icke helt frigöra sig från den tveksamhet, som det tidigare givit uttryck åt. Emellertid vill det synas, som om en rationell lösning av förevarande fråga, som under så många år befunnit sig på utredningsstadiet, knappast står att erhålla utan att en dylik kombination i viss utsträckning kommer till stånd.

Det skulle tillkomma rättsobducent att förrätta erforderliga obduktioner, att biträda vid liksyner ävensom på anmodan av polismyndighet i viss utsträckning utfärda dödsbevis och andra dödsintyg samt verkställa härför nödiga undersökningar m. m. Den närmaste framtiden efter verksamhetens påbörjande torde få utvisa, huruvida lasarettsläkaren utan något mera väsentligt men för lasarettstjänsten, som dock är denne läkares huvuduppgift, jämväl kan upprätthålla tjänst såsom rättsobducent. Redan nu synas emellertid de i förslaget angivna arbetsuppgifterna vara av den omfattning, att vederbörande läkare för desamma fullgörande kommer att tagas i anspråk i betydande utsträckning. Särskilt blir detta förhållandet, om arbetsuppgifterna kräva många resor utom stationsorten. Det kan under sådana förhållanden komma att visa sig nödvändigt, att en assistent åt patologen behöver anställas, vilket i så fall enligt förbundets mening bör ske helt på statens bekostnad. Beredes icke möjlighet härtill, måste vid en sådan ansvällning av vederbörande läkares arbetsuppgifter, att han icke själv kan medhinna desamma, de på honom i hans egenskap av lasarettsläkare ankommande uppgifterna alltid gå före de rättsmedicinska. Under sådana förhållanden synes också möjlighet böra beredas vederbörande läkare att på begäran erhålla entledigande från rättsobducentbefattningen, oaktat han kvarstår såsom lasarettsläkare.

Centralstyrelsen för Sveriges läkarförbund anser förslaget innebära en otillfredsställande kompromiss mellan rättsmedicinens krav och ekonomiska synpunkter. Enligt centralstyrelsens uppfattning hade nämnden bort förklara, att man på ifrågavarande område kunde nöja sig endast med genomgående högsta kompetens och framhålla nödvändigheten av en enhetligt genomförd organisation. Härvid hade man emellertid helt naturligt kunnat tänka sig andra distriktsindelningar, t. ex. färre stationer med en mera ambulansverksamhet, varvid dock Norrland bort bliva bättre tillgodosett än vad nämnden avsett. En viss ökning av personalen på varje station jämförd med nu föreslagna hade

givetvis måst komma ifråga, men fullständigare materiell utrustning skulle kunna ske på färre platser och i övrigt ambulans verksamhet förekomma. Resekostnaderna bleve ju något ökade men i och för sig borde detta icke behöva verka skrämmande. Centralstyrelsen har härom i fortsättningen anført följande.

Varför man gärna skulle vilja tänka sig en sådan anordning är också, att man därigenom måhända kunde komma ifrån det för rättsmedicinalväsendets väl förmodligen mycket olyckliga samröret mellan stat, stad och landsting. I princip torde handhavandet av rättsmedicinalväsendet utan gensägelse vara en rent statlig skyldighet. I princip måste anses som det enda riktiga, att staten ensam handhaver ansvaret och vidkännes kostnaderna för rättsmedicinalväsendet i riket, vilket system för organisation därtill säkerställer likformig sakkunskap. Den graderade kompetensen hos läkarkrafterna vid rättsläkare- och rättsobducentstationerna kan icke anses vara tillfredsställande, då rättsobducenternas verksamhet icke synes vara avsedd att kvalitativt skilja sig från rättsläkarnas.

Vid behandlingen av frågan om personalens lönevillkor har centralstyrelsen vidare anført följande.

I fråga om rättsobducenternas ställning kan intet med säkerhet utsägas. Med hänsyn till att lasarettsläkare vanligen hava låg lön och till större delen försörja sig såsom fria yrkesutövare genom ersättning per prestation, torde lönen + arvodet 1 500 kronor + cirka 5 000 kronor icke motsvara en med hänsyn till utbildning och kompetens rimlig inkomst. Det är att förutsätta, att vederbörande landsting för övrigt icke kommer att känna sig hägat att utbetala samma lön för rättsobducentens deltidsarbete som för lasarettsläkarens mera heltidsbetonade. Man återkommer här till det olämpliga i att vederbörande skola vara för sin inkomst beroende av två huvudmän. Det vore utan tvivel bättre, om arbetet som sjukhuspatolog ersattes per prestation och en skälig inkomst beredd i den rättsmedicinska verksamheten.

Universitetskanslern har beträffande de planerade stationernas personalorganisation m. m. bland annat erinrat, att i Uppsala icke finnes någon professur i rättsmedicin. Förslaget utginge emellertid från att en lärare i rättsmedicin vore anställd i Uppsala och avsåge att denne tillika skulle tjänstgöra som rättsläkare. I anslutning härtill har kanslern anført följande.

För egen del anser jag det sannolikt, att den nuvarande laboratorbefattningen i patologisk anatomi inom en nära framtid måste ombildas till en professur. Men jag finner det ingalunda givet, att den blivande professuren bör omfatta även rättsmedicin och att dess innehavare bör tjänstgöra som rättsläkare. Den reducerade undervisningen i rättsmedicin, som framdeles kommer att erfordras, torde kunna med fördel anförtras åt en speciallärare. Under sådana förhållanden bör det räknas med att en ordinarie rättsläkartjänst blir nödvändig, när laboratorstjänsten måhända inom några få år ombildas till professur.

Departementschefen har för egen del anført följande.

Av den lämnade redogörelsen framgår, att vårt rättsmedicinalväsende är behäftat med brister i olika hänseenden. Den allvarligaste bristen hänför sig utan tvekan till den omständigheten, att tjänsteläkarna, på vilka det författningsenligt ankommer att verkställa obduktioner och andra rättsmedicinska förrättningar, sakna erforderlig specialutbildning och till följd av den

relativt ringa frekvensen av rättsmedicinska förrättningar i landet endast mera sällan sättas i tillfälle att genom övning underhålla eller förkovra sin färdighet på området. Det ligger i sakens natur, att detta förhållande innebär en fara för rättssäkerheten, även om denna fara under det senaste decenniet i icke ringa grad motverkats genom uppkomsten av en på frivillig grund uppbyggd verksamhet av rättsmedicinska specialister. Till behovet av en omläggning av rättsmedicinalväsendet bidrager jämväl den omständigheten, att den rättsmedicinska verksamheten utanför de egentliga obduktionerna och de rättskemiska undersökningarna i stor utsträckning icke är rättsligt reglerad. I de avgivna yttrandena har också angelägenheten av en reformering av rättsmedicinalväsendet genomgående starkt understrukits. Jag anser mig därför nu böra åtminstone i vissa delar till prövning upptaga föreliggande förslag till åtgärder för att avhjälpa de med rättsmedicinalväsendet förbundna bristerna.

Rättsmedicinska nämndens förslag avser i första hand att få till stånd en omläggning av rättsmedicinalväsendets organisation i syfte att koncentrera den mera krävande undersökningsverksamheten, främst obduktionerna, till ett fåtal undersökningsstationer, där verksamheten skulle handhas av rättsmedicinskt specialutbildade läkare. För ändamålet skulle riket indelas i fyra rättsläkardistrikt och fyra rättsobducentdistrikt med var sin undersökningsstation och med den omfattning, som framgår av förut intagen sammanställning (s. 11). Rättsläkarstationerna skulle förläggas till Stockholm, Uppsala, Lund och Göteborg, varvid stationerna i de tre förstnämnda städerna skulle anknytas till vederbörande akademiska institutioner för rätts- och statsmedicin eller patologi, medan stationen i Göteborg skulle antingen kombineras med ny patologavdelning vid ett mindre sjukhus eller också bli helt fristående. Rättsobducentstationerna skulle förläggas till dels de nuvarande patologavdelningarna vid lasaretten i Västerås och Umeå och dels planerade patologavdelningar vid lasaretten i Norrköping och Sundsvall. Kostnaderna för den rättsmedicinska verksamheten skulle helt bestridas av statsverket, varvid dock beträffande erforderliga ny- och tillbyggnader räknats med viss ekonomisk medverkan av vederbörande landsting eller stad utanför landsting. Förslaget realiserande förutsätter sålunda, att överenskommelser i avsevärd utsträckning träffas mellan staten och övriga intressenter.

Vid remissbehandlingen har som nämnts praktiskt taget fullständig enighet rått om behovet av en koncentration av den mera krävande rättsmedicinska undersökningsverksamheten. Nämndens förslag för tillgodoseende av detta behov har jämväl i allmänhet tillstyrkts av de hörda myndigheterna och sammanslutningarna, ehuru ett icke ringa antal uttalat betänkligheter av principiell innebörd. Kritiken har i första hand riktat sig mot att undersökningsstationernas föreståndarbefattningar erhållit karaktären av bisysslor. Därvid ha särskilt uttalats farhågor för pliktcollisioner och slitningar beträffande rättsobducenterna, vilka samtidigt skulle tjänstgöra som lasarettsläkare vid patologisk avdelning utan att äga tillgång till assistentbiträde å orten. Från landsfogde- och länsstyrelsehåll har dessutom som en allvarlig svaghet i organisationsförslaget framhållits, att rättsläkarnas och rättsobducenternas verksamhet, fränsett obduktionerna, i huvudsak avses bli förlagd till stationsorten, medan man i övrigt skulle vara hänvisad till vederbörande tjänsteläkare. Det betonas, att garanti för ett gott resultat av verksamheten i flertalet fall icke vinnes med mindre än att den specialutbildade rättsläkaren eller rättsobducenten deltagar i undersökningarna på brotts- eller olycksfallsplatsen och från början samarbetar med polismyndigheten. Härjämte har påpekats det ur rättsmedicinsk synpunkt inkonsekventa i att förslaget beträffande rättsobducentdistrikten nöjer sig med lägre kompetens hos vederbörande föreståndare än beträffande rättsläkardistrikten. Det har slutligen

betecknats såsom en svaghet hos förslaget, att detsamma i så stor utsträckning bygger på överenskommelser mellan stat, landsting och städer utanför landsting.

Förslaget har som den förut lämnade redogörelsen visar tillkommit som en kompromiss mellan de krav, som rättsmedicinens rätta handhavande ställer, och de ekonomiska möjligheter, som tills vidare anses kunna påräknas för kravens tillgodoseende. Trots detta synes mig förslaget innebära beaktansvärda fördelar och i väsentliga delar ägnat att läggas till grund för en omläggning av rättsmedicinalväsendet.

Enligt min mening kan man dock ej helt bortse från den framkomna kritiken. Det synes sålunda önskvärt, att den blivande organisationen inrymmer vidgade möjligheter att utan en relativt betydande utökning av den specialutbildade personalen tillmötesgå de bestämda krav på medverkan utanför stationsorten, som från polismyndigheternas sida framställts. I detta hänseende äro de föreslagna rättsobducentstationerna avsevärt sämre ställda än rättsläkarstationerna. Även ur andra synpunkter lämnar organisationen av rättsobducentstationerna rum för erinringar, som icke sakna visst berättigande och ställa lämpligheten av deras inrättande i tveksam dager. Jag hänvisar härutinnan bland annat till vad svenska landstingsförbundet och centralstyrelsen för Sveriges läkarförbund anfört. Förslaget torde därför i denna del böra göras till föremål för fortsatt övervägande under beaktande av de synpunkter, som vid remissbehandlingen framkommit. Härvid förefaller särskilt ett i några yttranden framfört uppslag att slopa rättsobducentstationerna och i stället utöka personalen vid rättsläkarstationerna vara förtjänt av närmare undersökning. Ett godtagande av detta alternativ torde eventuellt böra medföra, att den rättsläkarstation, som enligt förslaget skulle förläggas i Uppsala, förläggas längre norrut. En sådan omprövning motiveras för övrigt jämväl av vad universitetskanslern yttrat angående förutsättningarna för ett genomförande av nämndens förslag beträffande Uppsala rättsläkarstation. Eventuellt bör för Norrlands räkning inrättas en femte rättsläkarstation. Med hänsyn till vad sålunda anförts är jag för närvarande icke beredd att taga ställning till den framlagda organisationsplanen i vidare mån än att jag förordar, att densamma i princip godtages som grundval för inrättande av rättsläkarstationer i Stockholm, Lund och Göteborg.

Förutsättningarna för ett genomförande av förslaget i sist angivna delar ligga emellertid för närvarande väsentligt olika till beträffande ifrågakvarande orter.

Vad först angår Stockholmsstationen, påkalla flera omständigheter ett skyndsamt avgörande i denna fråga. Sålunda kunna planerna för den aktuella nybyggnaden av karolinska institutets rättsmedicinska institution å Norrbacka-området icke närmare utformas, förrän beslut från statsmakternas sida föreligger beträffande Stockholms rättsläkardistrikt. Nämnda nybyggnad måste nämligen givas andra dimensioner, om den skall inrymma en rättsläkarstation av minst den storlek, som förslaget avser, än om den blott skall användas för undervisning av medicine kandidater och viss vetenskaplig forskning. Jag vill i detta sammanhang erinra om att enligt överenskommelse mellan Kungl. Maj:t och kronan samt Stockholms stad karolinska institutets teoretiska institutioner skola hava avflyttat från institutets nuvarande tomt vid Hantverkargatan senast den 1 juli 1948 och att byggnadsstyrelsen påkallat anslag för uppgörande av ritningar samt igångsättande av bygget för dessa institutioner under budgetåret 1944/45. Vidare är att märka, att endast i Stockholm möjligheter kunna beredas för anordnande av specialutbildning av ett för omorganisationens genomförande erforderligt antal läkare. Och slutligen må framhållas, att nuvarande andre stadsläkaren i Stockholm, vilkens

verksamhet skulle övertagas av Stockholmsstationen och som redan uppnått pensionsåldern, beräknas lämna sin tjänst under innevarande vår. I betraktande av dessa omständigheter synes ett uppskov med Stockholmsstationens inrättande icke böra ifrågakomma.

Ett inrättande av den föreslagna rättsläkarstationen i Lund möter, enligt vad universitetskanslern i sitt yttrande upplyst, hinder såtillvida, att beslut numera fattats om förändring av den professur, med vilken rättsläkartjänsten skulle förenas. Förändringen innebär, att rättsmedicinen skall utbrytas ur professuren. Universitetskanslern anser det knappast troligt, att efter den medicinska undervisningens planerade omläggning kommer att erfordras en ordinarie lärarbefattning i rättsmedicin vid universitetet, varför han förordar, att i Lund inrättas en ordinarie rättsläkarbefattning i lönegrad A 24. Till denna fråga torde emellertid ställning icke böra tagas förrän beslut fattats angående den föreslagna omläggningen av undervisningen i rätts- och statsmedicin. Med hänsyn härtill torde med inrättande av Lundastationen böra tills vidare anstå.

Vad slutligen angår Göteborgsstationen förutsätter dennas tillkomst, att förhandlingar i ämnet upptagas med Göteborgs stad såväl beträffande inrättande av en eventuell patologtjänst som rörande lokalfrågan. Den närmare organisationen av denna station kan därför för närvarande icke bedömas.

Under nu angivna förhållanden torde anledning saknas att ingå på detaljprövning av organisationsförslaget utom i vad detsamma avser rättsläkarstationen i Stockholm. Skäl synas mig icke heller föreligga att på detta stadium till behandling upptaga nämndens förslag till rättslig reglering av den rättsmedicinska verksamheten.

Enligt det förslag till provisorisk organisation, som nämnden framlagt, skulle Stockholms rättsläkarstation förestås av professorn i rätts- och statsmedicin vid karolinska institutet, vilken därför skulle äga åtnjuta ett särskilt arvode av 3 000 kronor för år. Såsom specialutbildade läkarbiträden å stationen skulle tjänstgöra tre assistenter med fasta arvoden av 6 000 kronor för år. Härutöver skulle för stationens behov erfordras en läkaramanuens med ett årligt arvode av 3 000 kronor, ett tekniskt biträde i lönegraden A 7, en bårhusföreståndare i lönegraden A 9 samt två vaktmästare i lönegraden A 7. Mot denna personalorganisation har jag intet annat att erinra än att, då en av assistenttjänsterna enligt förslaget huvudsakligen avsetts för vikariatstjänstgöring utanför distriktet, densamma med den begränsning av förslagets genomförande i övrigt, som av mig förordats, tills vidare torde kunna undvaras. Jag utgår härjämte från att stationen skall tills vidare betjäna icke blott de områden, som upptagas i den provisoriska planen, utan även andra områden, i den mån så påkallas och tiden medgiver.

De fasta arvoden till läkarpersonalen äro i förslaget utmätta med tanke på att för varje förrättning skall utgå särskild ersättning enligt fastställd taxa. Häremot synes i och för sig intet vara att erinra. Det av nämnden framlagda taxeförslaget innebär emellertid, såsom tidigare framhållits, en icke obetydlig ökning i förhållande till nu utgående arvoden för rättsmedicinska obduktioner och undersökningar å levande personer, varjämte förslaget upptager särskilda ersättningsbelopp för vissa förrättningar, som icke finnas upptagna i gällande provinsiälläkartaxa.

För egen del vill jag i betraktande av de fasta arvoden, som föreslagits skola utgå till stationens läkare och som synas mig väl avvägda, förorda den ändringen i de sakkunnigas taxeförslag, att ersättningen för rättsmedicinsk obduktion nedsattes från 120 till 80 kronor samt att ersättningsbeloppen för övriga förrättningar jämkas nedåt i ungefär motsvarande proportion. Taxan torde böra fastställas av Kungl. Maj:t efter förslag av medicinalstyrelsen, på vilken

myndighet det torde böra ankomma att meddela närmare föreskrifter angående förfarandet vid sådana förrättningar som icke äga sin motsvarighet i gällande provinsialläkartaxa. Godtages vad jag sålunda förordat, får man räkna med att den sammanlagda taxeinkomsten kommer att understiga det totalbelopp, som nämnden avsett för Stockholmsstationens del. Skillnaden torde dock, i varje fall under tiden för den provisoriska organisationen, icke behöva befaras bli så stor, att svårigheter därigenom skulle uppkomma för stationen att förvärva personal med erforderlig kompetens. Enligt inom departementet verkställd överslagsberäkning torde den totala taxeinkomsten vid stationen enligt av mig förordade grunder komma att uppgå till omkring 30 000 kronor för år.

De föreslagna löneställningarna för det tekniska biträdet, bårhusföreståndaren och vaktmästarna finner jag i likhet med allmänna lönenämnden godtagbara. Tills vidare torde dock befattningarna som tekniskt biträde och bårhusföreståndare, vilka icke motsvaras av ordinarie tjänster i Stockholms stads tjänst, böra erhålla karaktären av extra ordinarie befattningar. Nuvarande bårhusvaktmästare, vilka båda äro ordinarie tjänstemän i stadens tjänst, torde vid en eventuell övergång i statens tjänst böra i enlighet med lönenämndens förslag erhålla omedelbar inplacering i 11 löneklassen. Det synes mig vidare rimligt, att dessa befattningshavare liksom även bårhusföreståndaren genom personliga lönetillägg hållas skadeslösa för den minskning i deras nuvarande löneförmåner som uppkommer vid övergången i statstjänst. I den mån befattningshavarnas löner sedermera genom löneklassuppflyttningar eller på annat sätt ökas, böra de personliga lönetilläggen minskas eller eventuellt helt upphöra. Jämlikt av Stockholms stad lämnade uppgifter uppbär den nuvarande bårhusföreståndaren en lön av sammanlagt 5 694 kronor. Med placering som statstjänsteman i lönegrad Eo 9, lägsta löneklassen, skulle han komma att erhålla en bruttolön av 5 025 kronor, varigenom en löneminskning av 669 kronor skulle uppstå. Bårhusföreståndaren torde i enlighet härmed böra tillerkännas ett personligt lönetillägg av högst 670 kronor. Envar av de två bårhusvaktmästarna torde i enlighet med lönenämndens förslag böra tillerkännas ett personligt lönetillägg av högst 1 400 kronor vardera.

I anslutning till vad sålunda förordats torde till avlöningar åt Stockholmsstationens personal böra beräknas följande belopp, nämligen till avlöningar åt ordinarie tjänstemän 12 000 kronor, till fasta arvoden och taxersättningar åt läkarna 48 000 kronor, till avlöningar åt övrig icke-ordinarie personal 9 000 kronor samt till rörligt tillägg 3 000 kronor. Sammanlagt skulle alltså för ifrågavarande ändamål erfordras ett belopp av (12 000 + 48 000 + 9 000 + 3 000) 72 000 kronor för år. Härtill skulle komma kristillägg efter gällande grunder. Samtliga dessa kostnader torde böra bestridas av statsmedel.

Nämnden har beräknat de årliga omkostnaderna för Stockholmsstationen till 4 000 kronor, varvid nämnden tagit hänsyn endast till egentliga expenser. Mot detta belopp i och för sig har jag intet att erinra. Emellertid torde vid beräkningen av omkostnaderna även böra medtagas utgifter för stationspersonalens tjänsteresor, liktransporter till stationsorten samt handräckning, som är förenad med läkarpersonalens verksamhet utom stationsorten. På grund härav torde samtliga årliga omkostnader för stationens del böra beräknas till förslagsvis 10 000 kronor, varav 4 000 kronor för expenser, 4 000 kronor för resor och 2 000 kronor för övriga utgifter. Den av nämnden uppskattade kostnaden för stationens inredning och utrustning, 20 000 kronor, synes mig kunna preliminärt godtagas. Innan beloppet ställes till förfogande, torde en detaljprövning av medelsbehovet för detta ändamål böra äga rum.

Stationen torde provisoriskt kunna inrymmas i de lokaler som karolinska institutets rättsmedicinska institution för närvarande disponerar. Beträffande

den planerade nybyggnaden för stationen och rättsmedicinska institutionen torde, på sätt nämnden förutsatt, förhandlingar böra upptagas med Stockholms stad angående deltagande från stadens sida i kostnaderna för densammans uppförande.

Med hänsyn till de förberedelser som måste vidtagas för stationens upporganisering torde densamma icke kunna träda i verksamhet förrän den 1 januari 1945. Före denna tidpunkt torde, enligt vad jag inhämtat, allenast föreståndaren och en assistent, vilka skola handhava förberedelsearbetena, behöva anställas. Under sådana förhållanden kunna avlönings- och omkostnadsanslagen för nästa budgetår begränsas till ungefär hälften av de beräknade beloppen. För avlöningar torde böra upptagas ett belopp av 40 000 kronor, fördelade med 6 000 kronor på avlöningar till ordinarie tjänstemän, 28 000 kronor på arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, 4 500 kronor på avlöningar till övrig icke-ordinarie personal och 1 500 kronor på rörligt tillägg. Till omkostnaderna torde böra upptagas ett belopp av 5 000 kronor. För stationens inredning och utrustning torde böra upptagas hela det beräknade beloppet eller 20 000 kronor.

Såsom förut anförts har nämnden föreslagit, att samtliga kostnader för förrättningsarvoden samt för tjänsteresor, liktransporter och handräckning utom stationsorten skola bestridas från andra huvudtitelns anslag till medikolegala besiktningar, vilket skulle gälla även i de fall, då förrättning verkställts av läkarpersonal vid stationerna. Övriga kostnader har nämnden däremot ansett böra utgå från skilda anslag under femte huvudtiteln. Enligt min mening saknas emellertid tillräckliga skäl att frångå den nu gällande ordningen, enligt vilken samtliga kostnader för rättsmedicinalväsendet gäldas från anslag under andra huvudtiteln. Härvid torde de kostnader som hänföra sig till Stockholmsstationens verksamhet böra upptagas under särskilda anslag för avlöningar, omkostnader samt inredning och utrustning, medan utgifterna för rättsmedicinalväsendet i övrigt alltjämt torde böra bestridas från det nuvarande anslaget till medikolegala besiktningar.

Från sistnämnda anslag gäldas för närvarande, förutom utgifter av nyss angivet slag, jämväl vissa kostnader för undersökning av tilltalads sinnesbeskaffenhet. Till följd av stigande belastning har anslagsbeloppet under senare år upprepade gånger höjts, nämligen av 1938 års riksdag från 35 000 kronor till 45 000 kronor, av 1940 års lagtima riksdag till 50 000 kronor och av 1942 års riksdag till 60 000 kronor. Nettoutgifterna för de två senast förflutna budgetåren hava uppgått till respektive 76 400 och 88 900 kronor. I årets statsverksproposition (II ht 1944 s. 65) har anslaget med hänsyn härtill, i avbidan på särskild proposition i ämnet, beräknats till 70 000 kronor. Då såsom förut nämnts de kostnader som hänföra sig till Stockholmsstationens verksamhet icke till någon del torde böra belasta anslaget, föranledes härav en viss minskning av anslagsbehovet, vilken för nästkommande budgetår torde kunna uppskattas till omkring 10 000 kronor. Anslaget torde i anledning härav böra upptagas till 60 000 kronor.

Till sist vill jag något beröra frågan om den centrala kontrollen. Nämnden har i detta hänseende föreslagit, att såsom en provisorisk förstärkning av denna kontroll skulle till medicinalstyrelsens förfogande ställas ett belopp av förslagsvis 5 000 kronor, att användas till arvode åt en eller flera extra läkarassistenter för granskning av rättsmedicinska utlåtanden samt för inspektion av rättsläkar- och rättsobducentstationerna. Vidare har nämnden ansett nödvändigt, att medicinalstyrelsens vetenskapliga råd utökas med en rättsläkare, bland annat för att bereda den rättsläkare därstädes, som tillika är professor i rätts- och statsmedicin vid karolinska institutet, erforderlig lättnad i arbetsbördan. Med den begränsning av distriktsorganisationen som av mig tills vidare

förordats synes en förstärkning av det centrala kontrollorganet kunna anstå. Frågan torde lämpligen böra upptagas till närmare prövning i samband med pågående utredning rörande medicinalstyrelsens omorganisation, vilken beräknas bliva avslutad under innevarande år. Däremot vill jag med hänsyn till den väsentliga utökning av nämndens arbetsbörda, som under årens lopp inträtt och som till betydande del kommit att vila på den i Stockholm stationerade rättsläkaren, icke motsätta mig, att åtgärder vidtagas för att från och med nästa budgetår bereda denne viss lättnad i arbetsbördan. Kostnaden för detta ändamål torde få bestridas från den i styrelsens avlöningsstat upptagna anslagsposten till arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, vilken post för nästa budgetår föreslagits höjd med 5 000 kronor.

Utskottet.

Av rättsmedicinska nämnden framlagt förslag till åtgärder för att avhjälpa de med rättsmedicinalväsendet förbundna bristerna har ansetts böra göras till föremål för fortsatt övervägande i avseende å de föreslagna fyra rättsobducentstationerna och Uppsala rättsläkarstation. Vad däremot angår rättsläkarstationerna i Stockholm, Lund och Göteborg tillstyrker utskottet, att den framlagda organisationsplanen i enlighet med vad departementschefen förordat i princip godtages som grundval för deras inrättande.

Slutligt avgörande beträffande Lunda- och Göteborgsstationerna föreslås skola tills vidare anstå i avvaktan på lösningen av vissa med inrättandet av dessa stationer sammanhängande frågor. Flera omständigheter påkalla emellertid beslut redan nu i fråga om Stockholmsstationen, som föreslås skola träda i verksamhet den 1 januari 1945. Stationen förutsättes därvid skola tills vidare betjäna icke blott de områden, som upptagas i den provisoriska planen, utan även andra områden, i den mån så påkallas och tiden medgiver.

Vad departementschefen anfört beträffande arvodesbeloppen vid rättsläkarstationen i Stockholm och den taxa, efter vilken ersättning för varje förrättning skall utgå, giver ej utskottet anledning till erinran. Jämväl i övrigt tillstyrker utskottet Kungl. Maj:ts förslag beträffande provisorisk organisation av nämnda station och därmed sammanhängande utgiftsfrågor.

Utskottet vill slutligen ej göra erinran mot vad departementschefen anfört i fråga om åtgärder för att bereda den i Stockholm stationerade rättsläkaren viss lättnad i arbetsbördan inom rättsmedicinska nämnden.

Under återopande av vad sålunda anförts hemställer utskottet,

att riksdagen må

a) godkänna följande personalförteckning för statens rättsläkarstation i Stockholm, att gälla från och med den 1 januari 1945:

Personalförteckning.

Ordinarie tjänstemän.

Befattning	Lönegrad
2 vaktmästare	A 7

b) godkänna följande avlöningsstat för statens rättsläkarstation i Stockholm, att tillämpas under budgetåret 1944/45:

Avlöningsstat.

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	kronor	6 000
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, <i>förslagsvis</i>	»	28 000
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal...	»	4 500
4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	»	1 500
		Summa förslagsanslag kronor 40 000

e) för budgetåret 1944/45 under andra huvudtiteln anvisa

1) till *Statens rättsläkarstation i Stockholm: Avlöningar* ett förslagsanslag av 40 000 kronor,

2) till *Statens rättsläkarstation i Stockholm: Omkostnader* ett förslagsanslag av 5 000 kronor,

3) till *Statens rättsläkarstation i Stockholm: Inredning och utrustning* ett reservationsanslag av 20 000 kronor,

4) till *Medikolegala besiktningar* ett förslagsanslag av 60 000 kronor.

Stockholm den 5 maj 1944.

På statsutskottets vägnar:

J. B. JOHANSSON.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit
från första kammaren: herrar *Johan Bernhard Johansson, Joh. Nilsson* i Malmö, *Gränebo, Lindström, Bernhard Nilsson, Bäckström, Holmström, Heiding, Gustaf Iwar Anderson, Gillström, Wiklund* och *Johan Eric Ericson*; samt

från andra kammaren: herrar *Eriksson* i Stockholm, *Svensson* i Grönvik, *Andersson* i Prästbol, *Danielsson, Persson* i Tidaholm, *Pettersson* i Dahl, *Mårtensson, Hall, Staxäng, Lindholm, fru Alvé*n och herr *Eriksson* i Frägsta.